

RAZGOVOR ► Božo BIŠKUPIĆ, ministar kulture

Branka DŽEBIĆ

Energija i agilnost koje odlikuju prvog čovjeka naše kulturne scene mr. Božu Biškupića doista su iznimne. Protteklih je mjeseci sa svojim suradnicama obišao 17 hrvatskih županija da bi se uvjerio kako se provode projekti koje je Ministarstvo kulture sufinanciralo, održao je brojne tribine s tamošnjim čelnim ljudima u kulturi, otvorio knjižnice, konzervatorske odjele, muzeje i galerije, pomogao obnovu do jučer zanemarenih malih kazališta, a sve to kako bi pokazao da kultura nije samo privilegij velikih elitnih središta. Na svojim pak brojnim putovanjima u inozemstvo nastojao je hrvatsku kulturu prezentirati u svoj njezinoj osebnosti, svjedočeći da je ona utkana u temelje hrvatske opstojnosti, ali i da je svojim postignućima oduvijek bila upisana na duhovnim europskim zemljovidima.

Uspostavljajući dobre susjedske i kulturne veze, razmjernom reprezentativnih programa, sa zemljama kao što su Slovenija, Austrija, Mađarska, Slovačka, nastojao je Hrvatsku prezentirati kao srednjoeuropsku zemlju koja snagom svoje kulture pridonosi zajedništvu srednjoeuropskog okruženja, otvarajući joj sve šire putove ka njezinu što bržem ulasku u Europsku uniju. Odredišta njegovih putovanja bile su zemlje u kojima je vrlo jaka hrvatska dijaspora kao što su Čile, Argentina i Urugvaj, nastojeći ju što više povezati s njezinim iskonskim korijenima. To su tek neke naznake o kojima nam je ministar kulture govorio za trajanja intervjua što ga je pri kraju svoga mandata dao *Vjesniku*. No govorili smo i o problemima, neriješenim pitanjima i planovima za budućnost.

Protteklih mjeseci bili ste iznimno aktivni, sa suradnicima obišli ste gotovo sve županije u Hrvatskoj te objekte koji se obnavljaju i grade, a koje je Ministarstvo kulture sufinanciralo. Jeste li zadovoljni stanjem zatečenim na terenu?

- Zadovoljan sam projektima koje smo financirali i koji su uspješno završeni. To se posebno odnosi na knjižnice - one novoizgrađene i one koje smo obnavljali. Spomenuo bih neke od 13 novootvorenih knjižnica u ovom mandatu: knjižnice u Šibeniku, Virovitici, Bakru, Novom Vinodolskom, Lipiku, Bistri, Daruvaru, Benkovcu, Hrvatsku knjižnicu za slijepe u Zagrebu. Sve su to primjeri moderno uređenih prostora koji će u cijelosti moći ispuniti svoju zadaću, a u njima se Ministarstvo kulture obvezuje popuniti fondove jer knjižnična je djelatnost temeljna djelatnost sustava kulture. No, tu nećemo stati, jer već je u planu izgradnja i uređenje 18 novih knjižnica. Vjerujem da ćemo knjižnice u Karlovcu, Splitu i Iloku otvoriti za nekoliko mjeseci, a u Rijeci, Ogulinu, Lipovljanima, Grubišnom Polju, Lekeniku i drugdje riješiti u iduće četiri godine. Tu je i osam novootvorenih konzervatorskih odjela koji zaokružuju mrežu sustava zaštite kulturne baštine u cijeloj Hrvatskoj i osnažuju rad na očuvanju baštine. Zadovoljan sam na koji se način obnavlja i čuva kulturna baština, ali tu je potrebno još puno godina us-

SKRB OVE VLADAVO dvostruko je veća o

trajna rada i puno više sredstava.

Održali smo brojne tribine, posjetili gotovo sve hrvatske županije, vrlo otvoreno i kritički razgovarali o problemima i naravno o njihovom rješavanju. Iz zajedničkih je razgovora proisteklo kako jedinice lokalne samouprave očekuju jaču suradnju na zajedničkim projektima i, naravno, s tim povezano i veća sredstva. Svjesni toga, za iduće razdoblje upravo je na tom putu naša kulturna strategija i politika. Tako smo u području kulturne baštine zacrtali gotovo stopostotno povećanje obnove spomenika kulture. To znači da je uz dosadašnjih 1500 zahvata na kulturnim dobrima u ovome mandatu, predviđeno 2500 novih za iduće razdoblje, u što će se uložiti više od milijardu kuna, ali s izrazitim naglaskom na ratom oštećenu kulturnu baštinu.

U ovom smo mandatu otvorili i 10 novih muzeja i galerija kao što su Arheološki muzej Narona u Vidu, Muzej sakralne umjetnosti u Trogiru, Novigradski lapidarij, Galerija Vidović u Splitu, Muzej Nikole Tesle u Smičanju, Memorijalni muzej u Jasenovcu, Zavičajni muzej Konavala u Čilipima, Centar za podvodnu arheologiju u Zadru, Muzejsko-memorijalni centar »Dražen Petrović« u Zagrebu. Za iduće razdoblje predviđjeli smo otvaranje 13 novih muzeja čija je gradnja u tijeku ili pri završetku kao npr.

Očekujem otvorenje Arheološkog muzeja u Osijeku, prvoga specijaliziranog arheološkog muzeja u povijesti Slavonije iz koje se nekad odnosilo arheološko blago u poznate muzeje u Hrvatskoj i u svijetu

Muzej suvremene umjetnosti u Zagrebu, Arheološki muzej u Osijeku, Hušnjakovo u Krapini, koji će, nadam se, biti otvoreni još ove godine, ali i Muzej Marka Pola u Korčuli, Muzej iseljeničtva, Muzej Domovinskog rata, Muzej filma, Muzej arhitekture, Muzej vučedolske kulture, Muzej moderne i suvremene umjetnosti u Rijeci, Hrvatski povijesni muzej. To su samo neki od započetih i zacrtanih projekata kako bismo mogli prezentirati bogatu hrvatsku kulturnu baštinu.

Jedna od kapitalnih inves-

ZLATKO KALE

Kultura pridonosi jačanju turističkoga gospodarstva

Zašto turizam kao najjača privredna grana ne participira u kulturi. Koristi kao izvor prihoda kulturnu baštinu i velike izložbene i druge projekte, koje posjećuju organizirane ture turista, a da za to ne izdvaja nikakav postotak. Može li se tu uvesti neka renta po uzoru na spomeničku?

- Budući da kultura zaista pridonosi jačanju turističkoga gospodarstva, očekujemo da turizam to prepozna. To je slučaj u ovom mandatu kada smo uspostavili dobru suradnju s Ministarstvom mora, turizma, prometa i razvitka i HTZ-om na projektima označavanja spomenika kul-

ture, promicanja kulturne i prirodne baštine, obostrane edukacije i na dobrom smo putu da ostvarimo sinergiju. Spomenička renta već obuhvaća prihod u turizmu.

Naš jedinstveni model spomeničke rente trebale bi preuzeti i neke europske zemlje. U kojoj je to fazi?

- Naš je model jedinstven i pozitivno ocijenjen od UNESCO-a, a postoje naznake da Slovenija i Makedonija uspostave sličan model. Stručnjaci UNESCO-a promišljaju da sustav ubiranja spomeničke rente prenesu na dobra upisana u Listu svjetske baštine kao dio plana očuvanja.

DE ZA KULTURU od skrbi bivše vlade

Zalažem se da sva hrvatska kazališta, gdje god je to moguće, dobiju stalne ansamble

tacija jest izgradnja Muzeja Narona u Vidu kraj Metkovića. Međutim, zašto u njegovu impozantnom postavu nema statue slavne Livije i koja je njezina sudbina? Može li jedan Opuzen, time što odbija dati naronitanskomu muzeju tu glasovitu skulpturu, diktirati postav jednog od najznačajnijih muzeja toga tipa u ovom dijelu Europe?

- U pitanju spominjete »jedan Opuzen«, taj Opuzen je svjestan značenja i vrijednosti kulturne baštine, torzo kipa carice Livije čuva zaista na primjeren način. Pokazali su izniman senzibilitet za to vrhunsko djelo i upravo zahvaljujući toj činjenici nema potrebe ni za kakvom intervencijom Ministarstva kulture. U Muzeju Narona nalazi se 17 vrhunskih skulptura, a uvijek postoji mogućnost izrade kopije Livijina torza koji može naći svoje mjesto u stalnom postavu s naznakom da je riječ o kopiji.

Nakon trijumfa Narone, koji je sljedeći muzej čije skoro otvorenje možemo očekivati?

- Očekujem otvorenje Arheološkog muzeja u Osijeku, prvoga specijaliziranog arheološkog muzeja u povijesti Slavonije iz koje se nekad odnosilo arheološko blago u poznate muzeje u Hrvatskoj i u svijetu ili se tek kao zbirka čuvalo unutar pojedinih slavonkih muzeja. Osnivanjem Muzeja želimo tom blagu vratiti značenje i sjaj koji zaslužuje.

Zašto je Muzej Narone mogao biti izgrađen u nešto više od tri godine, a na Muzej krapinskog pračovjeka čeka se već godinama. Što se tamo događa?

- Žao mi je što od samog početka izgradnja tog muzeja nije bila postavljena na profesionalnim osnovama. Grad Krapina je potpisivao prve ugovore koji na žalost nisu bili precizno sastavljeni zbog čega je došlo do zastoja u realizaciji Muzeja krapinskih neandertalaca.

O izgradnji sada skrbe Muzeji Hrvatskog zagorja pa se nadam da će biti sve u redu jer je Ministarstvo kulture osiguralo i osigurava dovoljno novaca.

Može li se Muzej suvremene umjetnosti u Zagrebu otvoriti do listopada, kako je najavljeno, kad još nije riješeno pitanje postava? Jeste li se dogovorili s Gradom o dovršenju i financiranju toga muzeja?

- Ne vjerujem da se muzej može otvoriti do listopada, možda samo građevinski dio jer postav iziskuje mnogo više vremena. Zbog toga izražavam

iskreno žaljenje, jer je Ministarstvo u stanju u cijelosti ispuniti svoje obveze kada je riječ o financiranju, kao što je činilo do sada.

U Stubici na skupu konzervatora govorili ste o unapređenju konzervatorske službe i povećanju mreže konzervatorskih odjela. No, zašto je Zavod za zaštitu spomenika grada Zagreba jedini ostao izvan nadzora Uprave za zaštitu prirodnih i kulturnih dobara? Hoće li on biti vraćen u taj jedinstveni sustav? Mogu li, naime, spomenici kulture ovisiti o trenutnoj politici stranke na vlasti?

- U Stubici sam govorio o unapređenju konzervatorske službe kako kadrovske (zaposlili smo brojne mlade stručnjake arheologe, povjesničare umjetnosti, arhitekate, etnologue), tako i povećanjem mreže konzervatorskih odjela, o objavi registra kulturnih dobara, o jačanju restauratorske službe, o licencama za radove na kulturnim dobrima, kvalitetnijoj suradnji s MUP-om na sprečavanju nezakonitih radnji, o brojnim provedenim arheološkim istraživanjima. Ali, naravno, i o problemima - o prevelikom broju zaposlenih stručnjaka u konzervatorskoj službi, o potrebi otvaranja novih konzervatorskih odjela u Hvaru, Čakovcu, Sinju, Koprivnici, Metkoviću, Korčuli, Vukovaru. Odlučni smo u očuvanju onoga najugroženijega, a to su amfore, suhozidi i građevine tradicijskoga graditeljstva - kamene kuće u Dalmaciji i drvene u središnjoj Hrvatskoj. Odlučni smo u očuvanju nepokretnih kulturnih dobara kao neodvojivu dijelu ambijenta, tj. kulturne sredine. Nastavit ćemo intenzivnu obnovu ratom stradale baštine. Inzistiram na žurnoj i potpunoj provedbi zakonskih odredbi inventarizacije i obrade muzejske građe, što će u buduću nadzirati posebna povjerenstva i inspekcije zaštite kulturne baštine. Bude li problema s provedbom, tražit ću smjenu ravnatelja.

Što se tiče Gradskog zavoda, on je izvan uprave Ministarstva kulture, ali je u sustavu zaštite i dužan je provoditi Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Kako to čini, to je posebno pitanje.

Spomenici ne bi smjeli ovisiti o trenutnoj politici stranke, već uvijek i isključivo o struci. Kada je riječ o Ministarstvu kulture, mišljenje struke uvijek je na prvome mjestu.

Jedan od neiskorištenih baštinskih kapitala su i hrvatski dvorci u koje nitko ne ulaže jer nema strategije obnove i stavljanja u novu funkciju. Kad se zakupac i pojavi, nailazi na gomilu administrativnih teškoća. Je li u prioritetima obnove kulturne baštine i ovaj važan segment na kojemu Nijemci, Francuzi, Škoti i Englezi ubiru nemale profite od turizma?

U mandatu ove vlade za kulturu izvojeno gotovo tri milijarde kuna

Nakon niza godina ponovno se ulaže u obnovu kazališta. Trebaju li ta kazališta imati stalne ansamble?

- Svjesni smo i potreba u području žive kulture. Tako smo obnovili šest kazališta - u Poreču, Virovitici, Varaždinu, Kazalište lutaka u Splitu, radi se na obnovi Kazališta lutaka u Zadru, a nedavno sam pokrenuo i inicijativu za osnivanje stalnog kazališnog ansambla u Šibeniku, imajući u vidu dobar primjer rada kazališta u Virovitici

Zalažem se da sva hrvatska kazališta, gdje god je to moguće, dobiju stalne ansamble. Znam da to svugdje nije jednostavno provesti. Zbog toga smo u zacrtanoj kulturnoj politici za iduće razdoblje predvidjeli sredstva kojima ćemo podržati inicijative osnivanja stalnih ansambala. Naravno da pri tom ne mislim na nove »HNK-ove«, već na primjerenu zastupljenost i potrebe sredine.

Kao što vidite, vrlo uspješno privodimo ovaj mandat kraju. A da nije riječ o samohvali govore i ogromna sredstva koja su uložena u području kulture.

Da je doista riječ o decentralizaciji kulture, svjedoče brojni objekti u koje ste za svog mandata ulagali, pa o kojima je iznosima riječ?

- Mi smo u mandatu ove Vlade za kulturu izdvojili gotovo tri milijarde kuna, što je za milijardu kuna više od koalicijske vlade. Tako smo npr. za investicije u kulturi izdvojili gotovo 300 milijuna kuna više od bivše Vlade, a za zaštitne radove na kulturnoj baštini izdvojili smo također 300 milijuna kuna više.

Skrb ove Vlade za kulturu dvostruko je veća od skrbi bivše Vlade.

- To je područje praćeno još uvijek brojnim problemima. Kada je riječ o Ministarstvu kulture, u obnovu hrvatskih dvoraca uložili smo više od 50 milijuna kuna u posljednje dvije godine, ali ni to nije dovoljno. Problemi s kojima se susrećemo su pitanje vlasništva, odnos lokalne samouprave prema dvorcima, nedostatak sugovornika i investitora u nove namjene. Nedavno je objavljeno da je samo 25 posto dvoraca u lošem stanju, a najčešći je razlog nepostojanje vlasnika. Zna se da su dvorci bili u društvenom vlasništvu nakon čega ih je preuzela lokalna samouprava, a prijašnji vlasnici su podnijeli zahtjev za povrat vlasništva. Kako se povrat sporo rješava,

služba zaštite ne nalazi sugovornika.

Gdje će biti udomljen naš slavni Apoksiomen? Može li Lošinj osigurati vrhunske uvjete zaštite ili tamo valja staviti kopiju, a original postaviti u Zagreb ili Zadar, kao što je to slučaj s Michelangelovim Davidom u Firenci?

- Uvjeti su utvrđeni i prosljeđeni svima zainteresiranima. Nadamo se da će se očitovati i kandidirati za budućeg skrbnika. Naravno, i naša je kulturna politika takva, kao što je primjer Narone, da poštujemo svjetski trend za prezentaciju nalaza *in situ* - u ovom slučaju najbliže mjesto nalazu je Mali Lošinj, ali treba ispuniti uvjete.

Za svoga drugog mandata

U ovom smo mandatu otvorili 13 novih knjižnica te 10 muzeja i galerija, a za iduće razdoblje predvidjeli smo otvorenje 13 muzeja, čija je gradnja u tijeku, te 18 knjižnica. Također smo obnovili šest kazališta

čini se da ćete moći upisati dva zakona - onaj već doneseni o kazalištu kao i Zakon o audiovizualnim djelatnostima. Naime, Sabor i Vlada Republike Hrvatske nakon prvog čitanja potvrdili su koncepciju Prijedloga zakona o audiovizualnim djelatnostima. Kad se očekuje njegovo donošenje?

- Možemo se pohvaliti - Ministarstvo kulture prvo je provelo u cijelosti usklađenje za područje kulture s pravnom stečevinom Europske unije. U tom postupku ratificirali smo sve europske konvencije, a prvi u Europi smo ratificirali Konvenciju o kulturnoj raznolikosti. Pripremili smo i doneseno je devet novih zakona i brojni podzakonski akti. Donošenje Zakona o audiovizualnim djelatnostima očekujemo u tijeku ovog zasjedanja Sabora.

Ono što je dosad radilo Ministarstvo kulture, odnosno Vijeće za film, nadalje bi trebao raditi Hrvatski audiovizualni centar. Na koji način?

- Među brojnim našim uspjesima sigurno je i Zakon o audio vizualnim djelatnostima jer nakon 30 godina Zakona o kinematografiji konačno na suvrmeni i zadovoljavajući način uređujemo ovo područje. Točno, Hrvatsko audiovizualno vijeće postat će stožerni punkt koji će usmjeravati audiovizualnu produkciju te objedinjavati proračunska i izvanproračunska sredstva. Uspjeli smo iznaći rješenja koja osiguravaju budućnost hrvatskog filma, što će otvoriti vrata mladima i talentiranima. A da je tome tako, potvrđuju i brojne nagrade hrvatskom filmu na međunarodnim festivalima.

Ministarstvo kulture i dalje će osiguravati financijska sredstva za film. Ipak, postoji li bojazan da bi umjesto kulturnih mogli prevladati gospodarski interesi?

- Nemojmo se bojati gospodarskih interesa, tako je to u cijelom svijetu. Struka utvrđuje prioritete koje Ministarstvo podupire, a gospodarstvo će tu naći svoj interes.

Ima li kakvih konkretnih učinaka od uvođenja jedinstvene cijene knjige?

- Velika većina nakladnika poštuje obveze propisane Sporazumom o jedinstvenoj cijeni knjige, kao što je tiskanje cijene na poleđini. Isto tako, iz maloprodajnih cijena, koje zapažamo po knjižarama i u našem otoku, očit je pad cijene knjige, što je bila osnovna namjera Sporazuma, cijene se svode na prihvatljivu mjeru.

Jedinstvena cijena knjige odnosi se samo na krajnjeg kupca, krajnji je kupac dobiva po jednakoj cijeni kao knjigu u bilo kojoj knjižari diljem Hrvatske.

Koliko je knjižara otvoreno u Hrvatskoj u protekle četiri godine i je li tko od knjižara dobio povoljan kredit od Ministarstva gospodarstva, o kome se toliko govorilo?

- Pitanje spada primarno u domenu Ministarstva gospodarstva. Uočavamo jedino da se na mjestima knjižara koje prestaju s radom, otvaraju nove. U predstojećem razdoblju lokalne će vlasti morati povesti više računa o svojim knjižarama i kino dvoranama, za što se posebno zauzimam na svakoj tribini »Otvoreno o Ministarstvu kulture« koje smo održali diljem Hrvatske.